

ALEVİ SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ EĞİTİMDE KARAR ALMA SÜRECİNE DAİR ÇALIŞMA VE BEKLENTİLERİ*

Rasim TÖSTEN**
Nasrullah UZMAN***

Öz

Türkiye’de Alevî kültürünün yaşatılmasını ve Alevî vatandaşlar arasındaki dayanışmanın sağlanmasını amaçlayan çok sayıda sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı Alevî sivil toplum kuruluşlarının Türk eğitim sisteminde karar alma sürecine yönelik çalışma ve beklentilerini ortaya koymaktır. Araştırma nitel yöntemli olup betimsel tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiş 10 Alevî sivil toplum kuruluşu oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuş ve betimsel analiz yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği Huberman Güvenirlilik Formülüne göre 0.86 olarak çıkmıştır. Araştırmanın geçerliğinde uzman görüşleri esas alınmıştır. Araştırmada ortaya çıkan bazı sonuçlar şöyledir: Alevî sivil toplum kuruluşları, eğitimde gördükleri sorunları ve beklentilerini ifade etmek için çoğunlukla basın-yayın organlarını kullanmakta, çalıştaylara katılmakta, ortak bildiriler hazırlamakta ve ev ziyaretlerinde bulunmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 10 Alevî sivil toplum kuruluşu, çoğunlukla okullarda verilen din derslerinin Sünnî inancının etkisi altında kaldığını iddia etmekte; Alevilikle ilgili kısımların yetersiz olduğunu savunmakta; bu hususlarda siyasî mercilerle yaptıkları görüşmelerden tatminkâr bir sonuç alamadıklarını belirtmektedir. Söz konusu STK’ların öne sürdükleri bu sorunların çözümü noktasında müfredatın düzenlenmesi, Alevî dedelerin belirli periyodlarla okul ziyaretleri yapması ve öğrencileri Alevilik konusunda bilgilendirmesi de dâhil olmak üzere bazı beklentileri bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, eğitim, sivil toplum kuruluşu, Milli Eğitim Bakanlığı

ALEVI NON-GOVERNMENTAL INSTITUTIONS’ STUDIES AND EXPECTATIONS ABOUT DECISION-MAKING IN EDUCATION

Abstract

There are many non-governmental organizations which aim to keep the Alewi culture alive in Turkey and enhance partnership among the Alewi citizens. This study aims to find out the efforts and expectations of Alewi non-governmental institutions in the process of decision-making in Turkish education system. The study has a qualitative research design and it is a descriptive research. The study group consists of 10 Alewi non-governmental institutions which were chosen with the help of criterion sampling. Semi-structured interviews were formed and analyzed with qualitative data analysis methods. Reliability of the study was

* Makalenin Geliş Tarihi: 22.06.2016, Kabul Tarihi: 01.11.2016

** Yrd. Doç. Dr., Siirt Üniversitesi, BESYO, Siirt/Türkiye, rasimtosten@hotmail.com

*** Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara/Türkiye, nasrullah@gazi.edu.tr

found to be 0.86 according to Huberman Reliability formula. Expert opinion was employed to ensure validity of the study. Some of the findings of the study are as in the following: Alewi non-governmental institutions generally refer to the press, participate in workshops, prepare joint declarations and pay visits to homes in order to explain their views on educational problems and their expectations. 10 Alewi non-governmental organizations, which form the study group, say that religion courses delivered at state schools are mostly under the influence of Sunni sect, defend the idea that the parts related to Alawism are insufficient, and state that they couldn't get a satisfactory reply from the political authorities despite their efforts. For the solution of the problems encountered, the related Alewi non-governmental organizations suggest that Alewi leaders called "dede" should visit the schools regularly and inform the students about Alawism.

Keywords: Alawism, education, non-governmental organization, Ministry of National Education.

1. Giriş

Sivil Toplum Kuruluşları (STK), toplumun farklı kesimleri tarafından oluşturulan örgütlenme tipleridir. Siyasî, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda faaliyet yürüten STK'lar, gönüllülük esasına dayanan kuruluşlardır. Bu yönüyle STK'lar, kamu kurum ve kuruluşlarından ayrılmaktadır (Ercan, 2002: 75). Toplumsal farklılıklar üzerine yoğunlaşan, sosyal sorunları çözmeye çalışan STK'lar, gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Belirli bir amacı olan ve bu doğrultuda faaliyetlerini yoğunlaştıran STK'lar, toplumsal sorunlara ilişkin inisiyatif alma, farkındalık oluşturma, sorunlara çözüm üretme ve faaliyet alanıyla ilgili siyasî kararlarda söz sahibi olmayı amaçlamaktadır (Talas, 2011: 393).

Türkiye'de vakıf kültürünün tarihi çok eski olmakla birlikte günümüzdeki anlamıyla STK'ların faaliyet göstermesi Avrupa'ya göre yeni sayılır. Türkiye'de "sivil toplum" 1980'lerden itibaren tartışılmaya başlanmış ve 1990'lardan itibaren de örgütlenerek toplumun bir parçası haline gelmiştir. Günümüz Türkiye'sinde hemen her alanda faaliyet gösteren birçok STK bulunmaktadır. Bu STK'lar politik, eğitimsel ve toplumsal alanlarda karar alma süreçlerinde etkin bir rol oynamaktadır (Çaha, 1994: 80; Akçeşme, 2013: 203).

STK'lar, demokrasinin ve katılımcı yönetimlerin vazgeçilmez unsurlarından biri olarak kabul edildikleri için siyasilerin karar alma süreçlerine doğrudan etki etmektedirler. STK'lar, faaliyet alanlarına göre sanattan siyasete, ekonomiden kültüre, sosyal politikalardan eğitime kadar hayatın her alanında yer bulabilmiş; toplumu ilgilendiren sorunları tespit etme, toplumun hassasiyetlerini ifade etme, sorunlara ilişkin çözüm üretme veya alternatif sunma noktasında aktif rol üstlenmişlerdir. Toplumun neredeyse her kesiminin bir şekilde temsil edildiği bu kuruluşlar, karar alma sürecinde, karar alacak kişi ve kurumlar üzerinde dikkatleri üzerine çekebilmekte;

dolayısıyla da baskı unsuru oluşturabilmektedir. Hatta birçok ülkede STK'lar, kamuoyunda buldukları karşılık doğrultusunda, seçim sonuçları, hükümetin belirlenmesi ve devamlılığının sağlanması gibi ülke kaderini etkileyecek derecede etkin bir faktör olarak görülmektedir. Böylesine önemli bir rol üstlenen STK'lar, doğal olarak, Hükümet politikalarını yeniden oluşturabilecek, değiştirebilecek hatta sınırlayabilecek temsili de sağlayabilirler (Bayhan, 2002: 7).

Siyasetçiler, demokratik göstergeler bağlamında STK'ların görüşlerine karar alma sürecinde sıkça başvurmaktadır. Demokrasinin önemli parametrelerinden biri olan STK'ların, siyasetler tarafından karar alma sürecine dâhil edilmesi, toplumun farklı kesimlerinin görüşlerine değer verildiğinin göstergelerinden biridir. Bu durum STK'ların işlevsel olarak önemini artırmaktadır. Bu doğrultuda STK'ların faaliyet gösterdiği alanlardan biri de eğitimidir. Toplumun tüm kesimleri gibi Aleviler de kısa sürede örgütlenerek STK'lar yoluyla siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda faaliyet göstermeye başlamışlardır.

Alevilik sadece inanç ve dini ritüeller olarak görülmemeli, Aleviliğin eğitimsel, sosyal ve kültürel boyutları da toplumsal bir olgu olarak bilinmelidir. Bu olgu çocuk yetiştirme sürecinden aile kültürün yaşatılmasına kadar birçok alanı içermektedir (Yalçın, 2016: 79). 61. Cumhuriyet Hükümeti döneminde Alevi vatandaşların kültürel alandaki sıkıntılarını gidermek iddiasıyla bir dizi düzenleme yapılacağı açıklanmıştır. "Alevî açılımı" olarak da ifade edilen bu süreç, Alevî vatandaşların rahatsızlık duyduğu veya yeniden düzenlenmesini istediği hususların gündeme gelmesini sağlamıştır. Bu tartışmaların yapıldığı sırada, 12 Mayıs 2013'te Ankara'da 3.Büyük Alevî Kurultayı toplanmıştır. Siyasi parti temsilcilerinin de katıldığı bu kurultayda önemle üzerinde durulan konu yeni anayasa meselesi olmuştur. Siyasi, sosyal ve kültürel meselelerin/taleplerin, yeni anayasa çerçevesinde tartışıldığı bu kurultayda din kültürü ve ahlâk bilgisi derslerinin zorunlu olmaktan çıkarılarak seçmeli hâle getirilmesi, "Alevî" adını taşıyan dernek/cemiyet kurulabilmesini sağlayacak hukukî düzenlemenin yapılması ve cem evlerinin ibadethane olarak tanınması gibi somut talepler yeniden dile getirilmiştir. Dolayısıyla Alevî STK'lar bu sürece katkı sağlamak üzere çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır.

Türkiye'de Alevî kültürünün yaşatılmasını ve Alevî vatandaşlar arasındaki dayanışmanın sağlanmasını amaçlayan çok sayıda sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı Alevî kültürü çerçevesinde kurulan ve bu sahada faaliyet gösteren STK'ların Türk eğitim sisteminde karar alma sürecine yönelik çalışma ve beklentilerini ortaya koymaktır.

2. Yöntem

Araştırma nitel yöntemle desenlenmiş olup betimsel tarama modelindedir. Tarama modeli araştırmalarda bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcı görüşleri ol-

duğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Fraenkel ve Wallen, 2006, 397; Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010, 226; Karasar, 1998: 77).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu ölçüt örnekleme yoluyla seçilen 10 sivil toplum kuruluşu üyesi oluşturmaktadır. Burada aranan ölçüt STK'ların Alevî kültürü ile ilgili olması; bu kültürün yaşatılmasını ve Alevî vatandaşlar arasındaki dayanışmanın sağlanmasını amaçlamış olmasıdır. Araştırmada yer alan katılımcıların bağlı bulunduğu kuruluşun türü ve kuruluştaki pozisyonu Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmada Yer Alan Katılımcılara Ait Bilgiler (N: 10)

Katılımcı	Kuruluş Türü	Pozisyon	Katılımcı	Kuruluş Türü	Pozisyon
K1	Vakıf	Üye	K6	Cemevi	Disiplin K.Bşk.
K2	Vakıf	Başkan	K7	Dernek	Denetleme Üye
K3	Ocak	Talip	K8	Dernek	Başkan Yrd.
K4	Vakıf	Başkan	K9	Dergâh	Postnişin
K5	Dernek	Başkan Yrd.	K10	Dernek	Başkan

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada ölçme aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu görüşmenin amacı hakkında bilgi ve görüşme sorularını içeren veri toplama aracıdır (Creswell, 2003: 216). Görüşme formunda 2'si tanılayıcı bilgi sorusu ve 10'u açık uçlu soru olmak üzere toplam 12 soru yer almaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde görüşme önceden planlanmakta; ne tür soruların sorulacağı ve hangi verilerin toplanacağı önceden ayrıntılı bir şekilde saptanmakta ve görüşme planı bu doğrultuda uygulanmaktadır (Uzuner, 1999, 180; Karasar, 1998: 79). Nitel araştırmalarda güvenilirlik, araştırmanın literatüre eklediği inandırıcı ek bilgiler ve insan yaşamında karşılaşılan sorunlara getirdiği çözüm çerçevesinde değerlendirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 265). Nitel veri toplamak amacıyla hazırlanan görüşme formunun geçerliliğini sağlamak için öncelikle 2 kişi ile ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama görüşmesi yapılan 2 kişi sonradan çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Aynı zamanda alanda iki uzmana başvurulmuş; görüşme formunun kapsam geçerliliği ile ilgili bilgi alınmış ve ilgili alan yazın taranarak görüşme formunun geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için

Miles ve Huberman'ın (1994, 278) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılarak temaların uyuşma yüzdesine bakılmıştır. Güvenirlik formülü: “Güvenirlik= Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)” olarak belirtilmektedir. Buna göre güvenilirlik puanı .86 çıkmıştır. Miles ve Huberman (1994, 278) uyuşma değerinin.70 ve üzeri olmasının kabul edilebilir değer olduğunu belirtmektedir.

2.3. Verilerin Çözümlemesi

Nitel araştırmalarda veri çözümleme sürecinde dört aşamadan geçilmektedir. Buna göre ilk olarak elde edilen veriler mantıklı ve anlaşılır biçimde betimlenmektedir. İkinci olarak yapılan bu betimlemeler yorumlanmaktadır. Üçüncü olarak neden-sonuç ilişkisi irdelenerek birtakım sonuçlara ulaşılmaktadır. Son olarak da araştırmacının yapacağı yorumlar arasında ortaya çıkan temalar ilişkilendirilerek anlamlandırılmaktadır (Miles ve Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek, 2006, 265). Bu araştırmada bahsi geçen aşamalar takip edilmiştir. Buna göre elde edilen veriler mantıklı ve anlaşılır biçimde betimlenmiş; yapılan betimlemeler yorumlanmış; neden-sonuç ilişkisi irdelenerek birtakım sonuçlara ulaşılmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

Bu kısımda araştırmada yer alan katılımcıların ölçme aracında kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlar Tablolar halinde yorumlanmıştır. Tabloların betimlenmesinde frekans çıkarma yoluna gidilmiştir.

Araştırmada yer alan katılımcıların “Kuruluşunuzun Türk eğitim sisteminde alınan veya alınması planlanan kararlara dair çalışması var mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2: Araştırmada Yer Alan Katılımcıların Türk Eğitim Sisteminde Karar Alma Sürecine Dair Çalışma Durumları (N: 10)

Eğitime Dair Çalışma	f
Evet, çalışmamız var	6
Hayır, çalışmamız yok	4

Araştırmada yer alan katılımcıların bağlı bulunduğu STK'ların Türk eğitim sisteminde karar alma sürecine dair yapmış oldukları çalışma durumlarına bakıldığında 6 STK'nın çalışmasının bulunduğu; 4 STK'nın ise çalışmasının bulunmadığı görülmektedir. Eğitimle ilgili çalışmalara çoğunlukla etkinlik alanı geniş vakıf ve der-

neklerin öncülük ettiği; diğerlerinin ise bu etkinliklere katılmak ve gerekirse ortak bildirilere imza atmak suretiyle yapılan çalışmalarını dolaylı olarak desteklediği görülmektedir. Katılımcıların belirttikleri örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

K1: “Her yıl ders kitapları hakkında rapor hazırladım. AİHM’de Cem Vakfı’nın açtığı davaya da bir raporla katıldım. Mahkemenin gerekçeli kararında raporum yer aldı.”

K9: “Ocağımızın, dergâhımızın müstakil bireysel çalışması yoktur, fakat çalıştaylarda olsun etkinliklerde olsun temsil edilmeyi, temsil etmeyi görev sayarız, katılırız. Bu konudaki görüşlerimizi beyan etmeye çalışırız. Okullarda okutulması için hazırlanan din dersi kitaplarının komisyonunda Ocağımızı temsilen İstanbul’dan ..’yı görevlendirdik, O katıldı. Almanya Alevî Bektaşî Enstitüsü’nün konuyla ilgili çalışmalarına kendim katıldım.”

K5: “Hayır, Herhangi bir çalışması bulunmamaktadır.”

Araştırmada yer alan katılımcıların “Eğitim sistemine ilişkin karar sürecini etkilemede kullandığınız argümanlar/yollar (basın açıklaması, çalıştay düzenleme, toplu yürüyüşler, rapor hazırlama vs.) nelerdir? Bu amaçla son bir yıl içerisinde ne tür etkinlikler düzenlediniz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 3’deki gibidir.

Tablo 3: Karar Sürecini Etkilemede Kullanılan Argümanlar/Yollar (N: 10)

Kullanılan Argümanlar/Yollar	f
Yayın organlarını kullanma (TV, Radyo,gazete vs.)	5
Basın açıklaması yapma	4
Çalıştaylara katılma	3
Yargı sürecini işletirme	1
Yetkilerle görüşmeler	1
Ev ziyaretleri	1

Alevî sivil toplum kuruluşlarının eğitimle ilgili alınan kararları etkileme sürecinde kullandıkları argümanlara bakıldığında çoğunlukla yayın organlarını kullandıkları; gazete, radyo ve televizyon yoluyla seslerini duyurmaya çalıştıkları; basın açıklamaları yaparak, çalıştaylar düzenleyerek veya çalıştaylara katılarak karar alma sürecinde yer alma çabasında oldukları görülmektedir. Bununla birlikte sayıları az olmakla birlikte siyasilere görüşerek ve ev ziyaretleri yaparak karar alma sürecine

etki etmeye çalışanlar da vardır. Katılımcıların belirttikleri örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

K9: “Basın açıklaması yapmadık; fakat bazı kurumların gönderdiği çalıştay sonuçlarını okuyup onayladığımız oldu. Ocağımız çalıştay düzenlemedi. Kurumların düzenlediği çalıştaylara katıldık. Toplu yürüyüşlere katılmadık, çünkü kitap konusu hassas bir konu, müzakerelerle görüşmelerle olacağı kanısındayım.”

K2: “Basın açıklamaları, çalıştaylar, Hükümet’le görüşmeler.”

Araştırmada yer alan katılımcıların “Okullarda uygulanan mevcut eğitim programında Alevilikle ilgili bilgilerin geçerliği var mıdır? Bilgiler gerçeği yansıtmakta mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 4’teki gibidir.

Tablo 4: Okullarda Uygulanan Mevcut Eğitim Programında Alevilikle İlgili Bilgilerin Geçerliliğine Dair Görüşler (N: 9)

Gerçeği Yansıtıyor	Gerçeği Yansıtıyor	Yetersiz Yansıtıyor
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
-	2	7
Gerekçeleri;		
Sünnî inancının etkisinde kalınıyor		2
Öğretmenler Alevilik konusunda bilinçsiz		4

Araştırmada yer alan katılımcıların çoğunluğu okullarda uygulanan mevcut eğitim programında Alevilikle ilgili bilgilerin gerçeği yansıttığını; fakat oldukça yetersiz kaldığını ifade etmektedir. Katılımcılar bu durumu Sünnî inancının etkisinde kalınmasına ve öğretmenlerin Alevilik hakkında yeteri kadar bilgisinin olmamasına bağlamaktadır. Ancak belirtmekte fayda var ki öğretmenler dersi müfredat ve kitapta yer alan bilgiler üzerinden işlemektedir. Ayrıca din kültürü ve ahlâk bilgisi ders kitabında Aleviliğin Sünnî bakış açısıyla kaleme alındığı hususunda katılımcıların çoğunluğu hemfikirlerdir. Katılımcıların belirttikleri örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

K6: “Geçerliği çok zayıf, eksik. Verilen bilgiler eksik ve yanlışır.”

K2: “Yapılan görüşmeler sonucunda kitaplara Alevilikle ilgili bilgiler konulmuş, fakat yeterli değildir. Bizim Cem Vakfı’nın verdiği program uygulanmamış, yazılmamıştır.”

K1: “Ders kitaplarında Alevilikle ilgili bilgiler Sünnî bakış açısını yansıtıyor. Sünnî teolojinin gözüyle Alevilik anlatılıyor. Bu bilgilerin gerçek Aleviliği yansıtmadığı çok net ortadadır.”

Araştırmada yer alan katılımcıların “Farklı görüş ve inançtaki vatandaşların da hassasiyetleri göz önünde bulundurulduğunda eğitim programında Alevilikle ilgili yer alan verileri yeterli görüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 5’teki gibidir.

Tablo 5: Farklı Görüş ve İnançtaki Vatandaşların da Hassasiyetleri Göz Önünde Bulundurulduğunda Eğitim Programında Alevilikle İlgili Yer Alan Verilerin Yeterliliğine Dair Görüşler (N: 10)

Yetersiz	Yorumsuz	Boş
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
8	1	1
Gereççeleri;		
Yanlış bilgi veriliyor		2
Özensiz veriliyor		4
Yanlış yolla veriliyor		1

Katılımcılara farklı görüş ve inançtaki vatandaşların da hassasiyetleri göz önünde bulundurulduğunda eğitim programında Alevilikle ilgili yer alan verileri yeterli görüp görmedikleri sorulduğunda büyük çoğunluğun yetersiz olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Katılımcılar özensiz ve yanlış bilgilerin verildiğini iddia etmektedir. “Alevî hassasiyetlere sahip olmayan kişilerce verildiği” algısı “özensiz” ve “yanlış” bilgilerin verildiği yorumlarına sebep olmaktadır. Katılımcıların belirttikleri örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

K6: “Bütün inançlara saygılıyız. Ancak Alevilik İslâm’ın özüdür. Din kültürü ve ahlâk bilgisi dersi yanlış verilmektedir. Alevilik-Bektaşılık çok az ve yanlış veriliyor.”

K5: “Yeterli görmüyorum. Eğer bir inanç ile ilgili bilgi verilecekse bunun eksiksiz olması gerekmektedir. Farklı görüş ve inançtaki vatandaşların hassasiyetleri göz önünde bulundurulacaksa, bu yüzden eksik bilgiler verilecekse yaptığımız çalışmanın, iyi niyetli de olsa, pek kıymeti yoktur.”

Araştırmada yer alan katılımcıların “Alevilik eğitiminin seçmeli ders olarak verilmesini uygun buluyor musunuz? Şayet uygun buluyorsanız dersin içeriği ile ilgili alt yapı çalışmalarınız var mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 6’daki gibidir.

Tablo 6: Alevilik Eğitiminin Seçmeli Ders Olarak Verilmesine Dair Görüşler ve Çalışmalar (N: 10)

Evet	Hayır	Kararsız
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
6	2	2
Alt yapı çalışması var mı?		
Yok		3
Cevapsız		4
Örnek kitap var		2
Çalıştaylara katılıyoruz		1
Zemin hazırlıyoruz		1

Seçmeli ders okutulması konusunda katılımcıların çoğunluğu Aleviliğin seçmeli ders olarak okutulmasından yana olduğunu ifade etmektedir. Bu konuda çalışması olan STK’ların örnek kitap hazırladıkları ve çalıştaylara katıldıkları görülmekteyse de çoğunluğun konuyla ilgili herhangi bir altyapı çalışmasının olmadığı ve bu konuda hazırlıksız olduğu görülmektedir. Daha açık bir ifadeyle bu konu hakkında eleştirilerde bulunanların çoğunluğunun, alternatif olarak sunacakları somut çalışmalarının olmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların belirttikleri örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

K3: “Seçmeli ders olabilir, bu dersi Sünnî kardeşlerimiz de bence seçmeli olarak okumalıdır. Toplumlar birbirini tanıdıka aslında pek de farklı olmadığımız ortaya çıkacaktır. İçerikle ilgili Dedelerimizle çalışmalar yapılmalı; hatta bu dersi mümkün olsa Dedelerimiz verseler. Ama bu mümkün değilse bile Dedelerimiz öğretmenlerle belli aralıklarla buluşturulmalı ve istişare toplantıları, paneller düzenlemelidir.”

K1: “Evet uygun bulurum. Örnek ders kitabı hazırladım.”

Araştırmada yer alan katılımcıların “Zorunlu din dersi uygulamasını doğru buluyor musunuz? Neden?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 7’deki gibidir.

Tablo 7: Zorunlu Din Dersi Uygulamasına Dair Görüşler (N: 10)

Hayır	Evet	Önemli değil
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
8	1	1
Hayır çünkü;		
İnsan haklarına aykırı		2
Anayasaya aykırı		2
Asimilasyon tehdidi var		4
Zorlamayla olmaz		4

Katılımcılara zorunlu din dersi uygulamasının doğru olup olmadığı sorulduğunda büyük çoğunluğun bu uygulamayı doğru bulmadığı görülmektedir. Katılımcılar, bu duruma gerekçe olarak, zorunlu din dersinin insan haklarına ve anayasaya aykırı olduğu, asimilasyona yol açacağı ve zorlamayla olmayacağı gibi argümanları öne sürmektedir. Katılımcıların belirttikleri örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

K4: “Hayır, din kişiye özeldir. Asimile olma ihtimali var.”

K7: “Büyüklerle ağır gelen bir konudur. Çocukları yorar. Ahlak ve sevgi ile yoğun bir programla desteklenmelidir.

K10: “Kesinlikle doğru bulmuyoruz. İnancı ne olursa olsun herkesin kendi inancını öğrenmeye ve yaşamaya hakkı olduğunu düşünüyoruz. Bu tip zorunlu uygulamalar sadece asimilasyona hizmet etmektedir. Nasıl Hristiyanlar ve Yahudiler kendi okullarını açabiliyorsa, diğer inanç grupları da bu konuda serbest bırakılmalı. Anayasanın halkların eşitliği ilkesine göre bu hak tüm inanç gruplarına tanınmalı. Hatta bu konuda ortak çalışma yapılmalıdır. Devlet herkese ve her inanç grubuna eşit olmak zorundadır.”

Araştırmada yer alan katılımcıların “Alternatif eğitim modellerine ihtiyaç duyuyor musunuz? Şayet ihtiyaç duyuyorsanız nasıl bir model önerirsiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 8’deki gibidir.

Tablo 8: Alternatif Eğitim Modellerine İhtiyaç Duyup-Duymadıklarına Dair Görüşler (N: 10)

Evet	Gerek yok	Cevapsız
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
7	2	1
Nasıl?		
Ortak değerlere saygılı		3
Alevî inanç önderi yetiştirebilecek türde		3
Eğitimin siyaset dışında tutulduğu		3
Diğer		2

Katılımcılara Türk eğitim sisteminde alternatif eğitim modellerine ihtiyaç duyup duymadıkları sorulduğunda çoğunluk, alternatif eğitime ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir. Nasıl bir eğitim modeline ihtiyaç duyulduğu sorusu sorulduğunda ortak değerlere saygılı, Alevî inanç önderi yetiştirebilecek türde ve eğitimin siyaset dışında tutulduğu bir modeli arzu ettikleri görülmektedir. Katılımcıların belirttikleri örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

K8: “...en başta siyasî bir eğitim olmamalı. Eğitimin bir standardı olmalı. Sürekli sistemimiz değiştirilmekte. Bunun çocuklara ve ülkemize olumsuz yansıdığını düşünüyorum...”

K3: “Çocuklara dinin kurallarından önce özü öğretilmeli. Doğruluk, adalet, ana-babaya, kardeşe saygı-sevgi, doğa bilinci, temizlik vb. toplumsal ihtiyaçlar öğretilmeli.”

Araştırmada yer alan katılımcıların “Millî Eğitim Bakanlığı’nın Alevîlerle ilgili almış olduğu kararlardan olumlu ve olumsuz üçer tanesinden bahseder misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 9’daki gibidir.

Tablo 9: Milli Eğitim Bakanlığı'nın Alevilerle İlgili Almış Olduğu Olumlu ve Olumsuz Kararları (N: 10)

Olumlu		Olumsuz	
<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>
Alevilik ders kitaplarında yer aldı	2	Okullarda mescit var cemevi yok	2
Okullar açıldı	1	Sünnî öğretmenler Aleviliği anlatıyor	3
		Ders kitaplarında eksik var	3
		Alevilerin bir kesimine hitap ediyor	1

Katılımcılar, Milli Eğitim Bakanlığı'nın aldığı kararlardan Aleviliğin ders kitaplarına girmesini ve Alevileri temsil edebilen okulların açılmasına izin verilmesini olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. Buna karşın ders kitaplarında Alevilikle ilgili bilgilerin yetersizliği; Sünnî olan öğretmenlerin Aleviliği anlatıyor olması ve okullarda mescit olmasına rağmen cemevinin olmaması vs. gibi hususlar ise katılımcıların olumsuz olarak nitelendirdikleri durumlardır. Ancak belirtmekte fayda var ki okullarda cemevinin olmaması eleştirisi geneli kapsayıcı değildir. Gerek cem erkânının süresinin uzun olması, gerekse okullarda bu ortamın kurulmasının mümkün olması sebebiyle katılımcıların çoğunluğu, okullarda cemevi olması yönünde görüş beyan etmemişlerdir. Katılımcıların belirttikleri örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

K2: "Olumlu; yetersiz olmakla beraber azda olsa Alevilikten kitaplarda bahsedilmiştir. AİHM'nin verdiği karar Hükümet programına alınmış."

K4: "Sadece ders olarak getirilmesi bile anormal. Aleviliği Sünnî bir öğretmeninden kimse öğrenemez."

K5: "Olumlu; Ders kitaplarında Alevilikle ilgili bilgilere yer verilmeye başlanması. İstanbul'da bir okul açılması. Olumsuz- Ders kitaplarında Alevilikle ilgili bilgilerin eksik ve sadece verilmek istendiği için verilmiş olmasıdır. İstanbul'da açılan okulun sadece kendilerine yakın kişilere danışılarak açılması. Alevilerin tümünü kapsayacak bir proje değildir. Müfredat olarak MEB'in bakış açısıyla hazırlanmış bir müfredatın Alevî Dedelerini ya da müşitlerini yetiştirme gibi bir özelliği yoktur."

Araştırmada yer alan katılımcıların "Kamu okullarındaki öğrencilere Alevilik konusunda bilgilendirme çalışmaları yeterli midir? Uygulamaya dönük neler yapılabilir?" sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 10'daki gibidir.

Tablo 10: Kamu Okullarındaki Öğrencilere Alevilik Konusunda Bilgilendirme Çalışmalarının Yeterliliğine Dair Görüşler (N: 9)

Evet	Hayır	Yorumsuz
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
-	7	2
Nasıl?		
Alevî dedeleri ayda bir çağrılabilir		5
Alevîlik seminerleri verilebilir		1
Cemevlerine ziyaret düzenlenebilir		5
Akademik çalışmalarla desteklenebilir		3
Hukukî düzenlemeler yapılabilir		4

Katılımcılar, kamu okullarında Alevilikle ilgili bilgilendirme çalışmalarının yetersiz olduğunu belirtmektedirler. Bununla ilgili uygulamaya dönük olarak neler yapılabileceği sorulduğunda ise Alevî dedelerin belirli periyodlarla öğrencileri bilgilendirmek üzere okullara çağrılabilmesi; cemevlerine ziyaret düzenlenebileceği; hukukî düzenlemelerle sorunların çözülebileceği; akademik çalışmalarla bu sürecin desteklenebileceği gibi önerilerde buldukları görülmektedir. Katılımcıların belirttikleri örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

K6: “Bilgilendirme hiç yok. Cemevleri ziyaretleri yapılmalıdır.”

K3: “Ayda bir derslere Alevî dedesi çağrılıp ders beraber işlenebilir.”

Araştırmada yer alan katılımcıların “Eğitim sürecinde Alevî konusuyla ilgili olarak yetkililerle görüşmeniz oldu mu? Şayet olduysa hangi düzeyde yetkililerle görüştünüz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 11’deki gibidir.

Tablo 11: Alevilik Konusunda Yetkililerle Görüşme Durumları (N: 8)

Evet	Hayır	Yorumsuz
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
5	2	1
Hangi merci ile?		
Reddedildi		1
Üst düzey Hükümet yetkilileriyle		6
Üniversite yetkilileriyle		3
İlçe Milli Eğitim yetkilileriyle		1

Araştırmada yer alan sivil toplum kuruluşu temsilcilerine Aleviliğin eğitim boyutuyla ilgili olarak yetkililerle görüşüp görüşmedikleri sorusu sorulduğunda çoğunluğun bu gibi görüşmelerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Görüşmede bulunan katılımcıların önemli bir kısmı (Bakan, Milletvekili, Meclis Komisyon Üyesi gibi) üst düzey Hükümet yetkilileriyle görüştiklerini ifade etmekteyken; diğerleri ise Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerden kimselerle görüştiklerini belirtmektedirler. Bu görüşmelerde beklenti ve taleplerini ilgililere şifahen ifade etmişlerdir. Katılımcılardan yalnızca bir tanesi ise görüşme talebine olumlu yanıt alamadığını belirtmiştir.

4. Sonuç

Alevî sivil toplum kuruluşlarının Türk eğitim sisteminde karar alma sürecine yönelik çalışma ve beklentilerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada 10 Alevî STK temsilcisi yer almaktadır. Söz konusu Alevî STK'lardan 6'sının eğitim sisteminde karar alma sürecine dair çalışması varken, 4'ünün yoktur. STK'ların eğitimle ilgili alınan kararları etkileme sürecinde çoğunlukla basın-yayın organlarını kullandıkları; bunun yanı sıra çalıştaylar düzenledikleri ve şifahi görüşmelerde buldukları görülmüştür. Mevcut eğitim programında Alevilikle ilgili yer alan verileri yeterli bulmadıklarını belirten katılımcılar; Alevilikle ilgili var olan kısımların da gerçeği yetersiz olarak yansıttığını ifade etmişlerdir. Katılımcılar, bu durumu Sünnî inancının etkisinde kalınmasına ve öğretmenlerin Alevilik hakkında yeteri kadar bilgisinin olmamasına bağlamaktadır. Aleviliğin seçmeli ders olarak verilmesi hususunda katılımcıların 6'sı hemfikirken, 2'si karşı, 2'si de kararsızdır. Ancak istekli olanlar da dâhil olmak üzere çoğunluğun bu konuda herhangi bir ön hazırlığı yoktur. Yalnızca 2 STK'nın bu konuda örnek kitap hazırladığı görülmektedir. STK temsilcilerinin çoğunluğu zorunlu din dersi uygulamasını doğru bulmamakta; bu durumun insan haklarına ve anayasaya aykırı olduğunu savunmaktadırlar. Katılımcılar, Türk eğitim sisteminde ortak değerlere saygılı, Alevî inanç önderi yetiştirebilecek türde ve eğiti-

min siyaset dışında tutulduğu bir modeli arzu ettiklerini belirtmişlerdir. Aleviliğin ders kitaplarına girmesini ve Alevileri temsil edebilen okulların açılmasına izin verilmesini olumlu bulan katılımcılar; buna karşın ders kitaplarında Alevilikle ilgili bilgilerin yetersizliğinden ve Sünnî olan öğretmenlerin Aleviliği anlatıyor olmasından rahatsızlık duyduklarını belirtmişlerdir. Kamu okullarında Alevilikle ilgili bilgilendirme çalışmalarının yetersiz olduğunu belirten katılımcılar; Alevî dedelerinin belirli periyodlarla öğrencileri bilgilendirmek üzere okullara çağırılması, okullar tarafından cemevlerine ziyaret düzenlenmesi, akademik çalışmalarla bu sürecin desteklenmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Çalışmaya veri sağlayan 10 STK temsilcisinin çoğunluğu, Türk eğitim sisteminde, kendi inanç ve kültürleriyle ilgili tanınma, eğitim alma, toplumsal kabul görme, inancını yaşatma gibi konularda mevcut durumdan memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuların iyileştirilmesi yönünde temenni de buldukları gibi -yukarıda ifade edildiği gibi- çözüm önerileri de sunmuşlardır. Son cümle olarak; araştırmaya konu olan 10 STK temel alındığında; STK'ların tamamı Türk eğitim sisteminde Alevilerle ilgili kısımların yeniden düzenlenmesi gerektiği yönünde hemfikirlerdir. Alevî STK'ların çoğunluğunun eğitimde karar alma sürecine dair talep ve önerilerini şifahen dile getirdikleri görülmüş olup; bu konularda yapılan çalışmaların ise yeterli olmadığı anlaşılmıştır.

Kaynakça

- Akçeşme, Fatih. (2013). "Sivil Toplum ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Yeri". *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2 (4), 204-210.
- Bayhan, Vehbi. (2002). "Demokrasi ve Sivil Toplum Örgütlerinin Engelleri: Patronaj ve Neopotizm". *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (1), 1-13.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell John W. (2003). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Approaches to Research*. Upper Saddle River, NJ: Merrill/Pearson Education.
- Çaha, Ömer. (1994). "Osmanlı'da Sivil Toplum". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49 (03), 79-99
- Ercan, Hülya. (2002). "Türkiye'de Sivil Toplum Tartışmaları Üzerine". *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (1), 69-75.
- Fraenkel, R. Jack. ve Wallen, Norman. E.(2006). *How to design and Evaluate Research in Education*. (6. baskı). New York: McGraw-Hill International Edition.
- Karasar, Niyazi. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Miles, Matthew. B. ve Huberman, A. Micheal. (1994). *Qualitative Data Analysis*. 2. Edition London: Sage Publication.
- Talas, Mustafa. (2011). "Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 29, 387-401.

- Uzuner, Yıldız. (1999). "Niteliksel Araştırma Yaklaşımı". *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ed. Ali Atif Bir. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yalçın, Hatice. (2016). "Alevi Kültüründe Çocuk Yetiştirme Ve Kadının Konumu". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (79), 79-94.
- Yıldırım, Ali. ve Şimşek, Hasan. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.